

Přednáška 5

Volba strany: tematické hlasování a role ideologie

Lukáš Linek

Katedra sociologie FFUK, kurz Volební chování

Předpoklady výzkumu volebního chování

- homogenizace voličů a politické soutěže na celostátní úrovni
- nacionalizace politiky = volební soutěž probíhá stejným způsobem (podle stejných pravidel, se stejnými stranami a o stejných tématech) na celém území státu
- voliči jsou vystaveni stejné soutěži a rozhodují se ve stejném kontextu a podle stejných kritérií

Nacionalizace politiky v Evropě

- transformace teritoriálně založeného politického konfliktu do funkčně založeného politického konfliktu (Rokkan, Lipset, Caramani)
- funkcionální dimenze v podobě konfliktu ohledně regulace hospodářství (pozemky vs. průmysl) a přerozdělování bohatství (vlastníci vs. pracující) a její reprezentace v podobě levo-pravé osy soutěže
- redukce teritoriality politického konfliktu
- institucionální změny a aktivní role stran (zájem soutěžit celostátně)

Evropská tradice: konfliktní linie (cleavages)

Lipset, Seymour Martin, Stein Rokkan (eds.). 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press.

- národní a průmyslová revoluce
- role politických elit a zájmových organizací při mobilizaci konfliktu

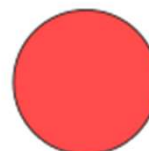
Owner

Church

Urban

Centre

Worker

State

Rural

Periphery

Co je ideologie?

- organizace politických postojů do homogenního narativu (ideál, cesta k němu, vysvětlení problémů a jejich řešení)
- tvůrce ideologie = politici a strany
- ideologie vs. hodnotové systémy veřejnosti (mass belief system), Converse (1964)
- ideologie jako vodítko (cue) a zkratka (shortcut)
- ideologie a základní hodnoty / Rokeach – human values

Co jsou témata a tematické hlasování?

- téma = aspekt politického rozhodování, který je pro voliče důležitý; různá úroveň obecnosti a konkrétnosti; např. poskytování veřejných sociálních služeb, regulace hospodářství, bezpečnost, ochrana životního prostředí, nezaměstnanost atd.
- teorie tematického hlasování říká, že **voliči hlasují pro stranu, která je nejbližší jedinci ohledně tématu, které on považuje za důležité**

Podmínky pro tématické hlasování a hlasování podle ideologie

- volič musí vědět o daném tématu
- volič musí mít k danému tématu postoj
- volič musí vnímat rozdíly mezi stranami ohledně daného tématu
- volič musí hlasovat pro stranu, která je nejbližší jeho postoji
- = vysoké kognitivní požadavky na voliče
- Jaké téma považujete za důležité v současné české politice?

Metodologické předpoklady tématického hlasování

- informace o postojích **voličů** a **stran** k určitým tématům: jejich pozici a významnosti (*issue saliency*) - ne každé téma je stejně významné
- postoje stran a voličů je možné umístit v politickém prostoru (prostorové modelování předpokládá existenci metrické vzdálenosti mezi postojem voliče a stran na jednotlivých tématech)
- na základě vzdálenosti voliče a stran lze identifikovat stranu, pro kterou volič hlasoval

Co měří otázky na jednotlivá témata?

- postoje vs. obecné principy/ideologie?
- mají lidé postoje k tématům nebo je odvozují od obecnějších principů?

Lidé s vyššími příjmy mají mít vyšší daňovou sazbu.	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Všichni lidé mají mít stejnou daňovou sazbu nezávisle na výši svého příjmu.
Lidé mají sami nést podstatnou část nákladů na zdravotní péči, vzdělávání dětí atd.	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Podstatnou část nákladů na zdravotní péči, vzdělávání dětí atd. má nést stát.
Všechny státem vlastněné podniky a firmy by měly být privatizovány.	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Podstatnou část podniků a firem by si měl stát ponechat ve svém vlastnictví.

Problémy s umístováním voličů do politického prostoru

- umístění voliče na základě sebezařazení na škále
- umístění strany jako **objektivní pozice** (skór z hodnocení programů, průměrné zařazení strany od všech respondentů nebo jen voličů dané strany, sebezařazení voličů dané strany)
- umístění strany jako **subjektivní pozice** (zařazení strany od každého respondenta zvlášť); voliči hlasují podle vlastního vnímání vzdálenosti ke straně

Inovace ve výzkumu tematického hlasování

- valenční témata – všechny strany souhlasí s jeho dosažením, pouze některé mají kompetenci je řešit, resp. voliči vnímají pouze některé strany jako kompetentní je řešit
- vlastnictví témat – voliči si spojují jednotlivá témata s konkrétními stranami a tyto strany vnímají jako kompetentní k jejich řešení
- důležitost témat (issue saliency) – strany soutěží o prosazení svého tématu do politické agendy, voliči přiřazují různou důležitost tématům

Politika a hospodářství

- vztah mezi hospodářstvím a politikou je dlouhodobě zkoumán
- reaction/outcome function – vliv vlád a veřejných politik na hospodářskou výkonnost
- vote/popularity function – vliv hospodářství a jeho hodnocení na podporu vlády

Ekonomické hlasování

- model odměny a trestu (*reward-punishing model*)
- dochází k odměně a trestání nebo si voliči prostě vybírají to, co bude nejlepší pro ekonomiku?
- stav hospodářství jako valenční téma, každý chce prosperující hospodářství s nízkou inflací a nezaměstnaností (respondenty vnímaná kompetence k řešení hospodářství)

Ekonomické hlasování: P-funkce

- korelace objektivních ekonomických indikátorů a podpory prezidenta/vlády/vládní strany
- další nezávislé proměnné: skandál, válka, mezinárodní krize, volební cyklus
- postoje: hodnocení ekonomiky, spotřebitelský barometr
- měří popularitu, nikoli volbu

Ekonomické hlasování: V-funkce

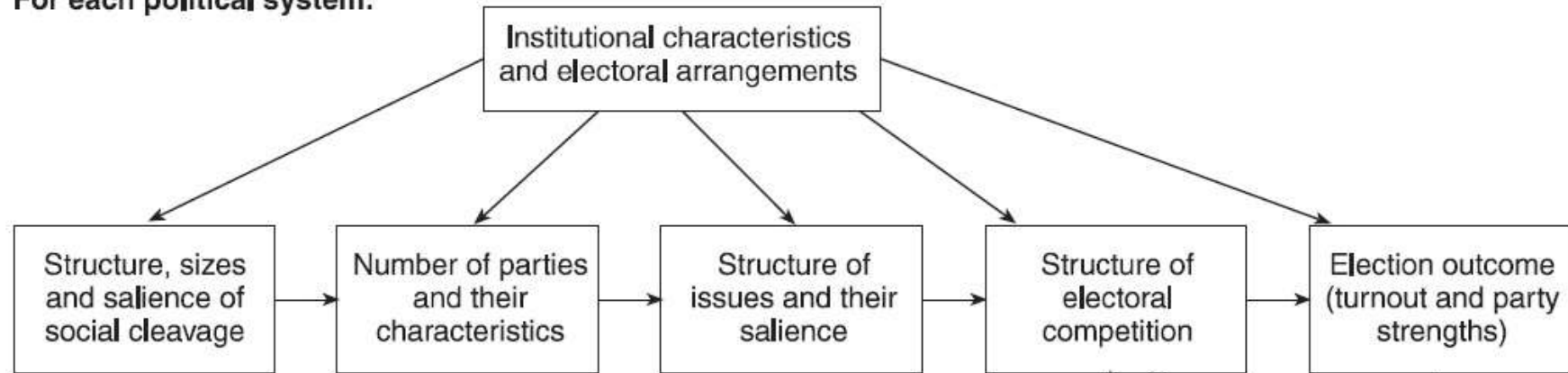
- korelace objektivních ekonomických indikátorů a výsledku vládních stran
- další nezávislé proměnné: obhajoba, prezidentova popularita
- hlavní a menší vládní strany
- strana premiéra, strana ministra financí
- corruption voting (Tavits 2016)

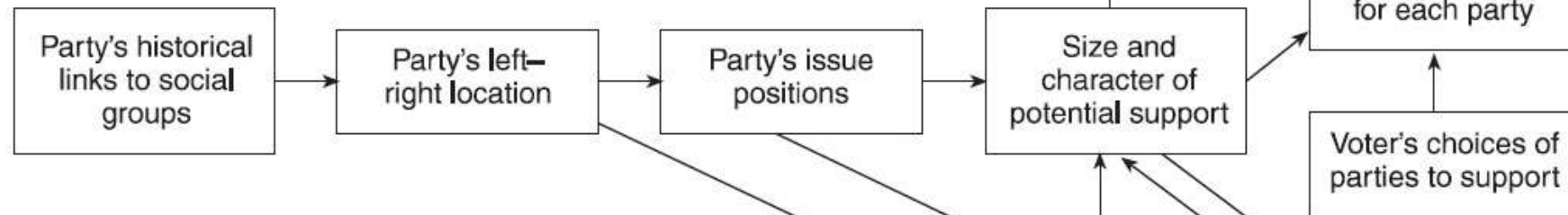
Independent variables

Dependent variables

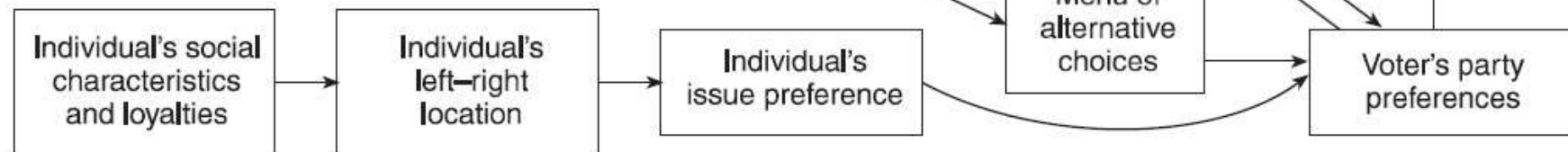
For each political system:

For each party:

For each potential voter:

Note: Effects of prior variables have been omitted

